

Bölüm Memnuniyetini ve Mesleki Beklentiyi Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler

Roza SÜLEYMANOĞLU DİNÇER¹
Bora KURTULUŞ²

Öz

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin okudukları bölümden memnuniyetleri, geleceğe yönelik mesleki beklentileri ölçülmeye ve bu değişkenlere etki eden cinsiyet, aile geliri ve eğitim düzeyi gibi sosyo-ekonomik faktörlerin ve okunulan eğitim düzeyinin etkileri Doğu Üniversitesi örneğinde araştırılmıştır. Bu değişkenlerin ön lisans ve lisans öğrencileri arasındaki farklılıkları da incelenmiştir. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Uygunluk yöntemi ile seçilen lisans ve ön lisans düzeyindeki 788 öğrencinin anket cevapları SPSS 23 ile değerlendirilmiştir. Ankette ilk olarak öğrencilerin ve ailelerinin demografik ve sosyo-ekonomik durumunu ölçen 19 soru yer almıştır. Anketin ikinci kısmında ise programdan memnuniyet ve gelecek beklentilerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Toplam 12 sorunun yer aldığı bölümde 6 soru programdan memnuniyeti ölçerken diğer 6 soru ise gelecek beklentisiyle ilgilidir. Gelecek beklentisiyle ilgili soruların yarısı maddi ve iş bulmayla ilgili iken diğerleri eğitim aldığı alanda çalışmaya yöneliktir.

Bu araştırma kapsamında kadınların erkeklere, lisans öğrencilerinin ön lisans öğrencilerine, geliri yüksek olanların düşük olanlara, not ortalaması yüksek olanların düşük olanlara ve aile eğitim düzeyleri yüksek olanların daha düşük olanlara göre beklenti ve memnuniyet düzeylerinin daha fazla olduğu hipotezleri test edilmiştir. Elde edilen bulguların çoğu da bu hipotezleri destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: *Bölüm Memnuniyeti, Mesleki Beklenti, Sosyo-Ekonomik Faktörler, Lisans ve Ön lisans*

Socio-Economic Factors Affecting Department Satisfaction And Professional Expectation Abstract

In this study, the satisfaction of university students from their departments, their Professional expectations for the future were measured and the effects of socio-economic factors such as gender, family income and education level affecting these variables and the level of education studied were investigated in the Doğu University sample. The differences of these variables between associate and undergraduate students were also examined. Survey method was used in the study. Survey responses of 788 students at the undergraduate and associate level selected by the eligibility method were evaluated with SPSS 23. The survey first included 19 questions measuring the demographic and socio-economic status of students and their families. In the second part of the survey, it is aimed to measure satisfaction and future expectations from the program. In the section with a total of 12 questions, 6 questions measure satisfaction with the program, while the other 6 questions are related to future expectations. Half of the questions about future expectations are about material and employment, while others are for working in the field of education.

Within the scope of this research, the hypotheses that women have higher expectations and satisfaction levels compared to men, undergraduate students; to associate degree students, those with higher income to those with lower income, those with higher average grades to those with lower average grades, and those with higher family education levels to those with lower were tested. Most of the findings obtained support these hypotheses.

Keywords: *Programme Satisfaction, Professional Expectation, Socio-Economic Factors, Undergraduate and Associate Degree*

¹ Öğretim Görevlisi, Doğu Üniversitesi Sosyal Hizmetler Programı, r.suleymanoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2649-7572>

² Öğretim Görevlisi, Dr. , Doğu Üniversitesi Dış Ticaret Programı, borakurtulus@gmail.com , <https://orcid.org/0000-0002-1112-7758>

Makale Geliş Tarihi:29.04.2020-Kabul Tarihi: 28.05.2020

Giriş

Gençler, toplumsal gelişiminin anahtarı olarak görülmektedir. Değişimin yapı taşlarından biri olarak kabul edilen gençlere yüklenen bu sorumluluk, onların geleceğe yönelik beklentilerinin de belirlenerek karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü bu beklenti, içinde yaşanılan toplumdan bağımsız olarak ortaya çıkmamaktadır. Ayrıca beklentilerinin karşılanacağına yönelik umut, gençlerin ruh sağlıklarını da olumlu yönde etkileyecek ve yaşamdan memnuniyet düzeylerini artıracaktır.

Gençlerin gelecek beklentisi ve bölümlerinden memnuniyet düzeyleri, bireysel özellikleri, aile ya da çevresi gibi bireyin dışındaki nedenlere ya da iş ortamı gibi değişkenlere bağlı olarak şekillenmektedir. Bu sürecin birçok faktör tarafından belirlenmesi ve duygusal bir yanının olması, ölçülmesini zorlaştırmakta ve faktörlerin önem derecesini belirlemeyi güç hale getirmektedir.

Bu çalışmada, Doğu Üniversitesi öğrencilerinden hareketle öğrencilerin bölümlerinden memnuniyet düzeyleri ve gelecekte mesleki beklentileri³ sosyo-ekonomik etmenlerden hareketle açıklanmaya; bu etmenlerin ön lisans ile lisans düzeyinde okuyan öğrenciler arasındaki hangi farklılıklara ve benzerliklere neden olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Yaş, cinsiyet, akademik performans gibi bağımsız değişkenler, aşağıda yer verilen literatüre dayandırılmış ve beklentiler üzerinde etkileri göz önünde bulundurulmasından dolayı dikkate alınmıştır.

Ön lisans ve lisans düzeyleri arasında memnuniyete ve gelecek beklentisine ilişkin herhangi bir karşılaştırmaya dayalı çalışmaya rastlanılmamış olması da çalışmanın önemini ve özgün yönünü oluşturmaktadır. Ayrıca cinsiyet, aile geliri ve eğitimi gibi sosyo-ekonomik değişkenlere göre gelecek beklentisi ve memnuniyet düzeylerindeki farklılaşmaların açığa çıkartılması amaçlanmıştır. Kadınların erkeklere, lisans öğrencilerinin ön lisans öğrencilerine, geliri yüksek olanların düşük olanlara ve aile eğitim düzeyleri yüksek olanların daha düşük olanlara göre beklenti ve memnuniyet düzeylerinin daha fazla olduğu hipotezleri test edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular bu hipotezleri doğrular niteliktedir.

Literatür Taraması

Türkiye’de üniversiteye başlayacak gençler, okudukları bölümü çeşitli nedenlere bağlı olarak tercih etmektedir. Diğer bir ifadeyle gençlerin bölüm tercihlerini etkileyen birçok değişken vardır. Okuduğu bölümü kendi seçenlerin yanı sıra, ailesinin, arkadaşlarının ya da öğretmenlerinin yönlendirmesi, bölümün cinsiyetine uygun olduğunun düşünülmesi, mezun olunan lise alanı ve üniversite sınavında alınan puandan dolayı tercihi söz konusu olabilmektedir (Kurtuluş ve Süleymanoğlu Dinçer, 2019: 200). Üniversite giriş puanına göre tercih yapan öğrenciler, ilgi duymadıkları ya da az ilgi duydukları bölümlerin seçiminde bulunabilmektedir. Bölüm tercihleri, gençlerin mesleki doyumunu sağlamada ve sonraki süreçte yaşam beklentilerini karşılamada önemli etkiye sahiptir. Bu tercihler hem kişisel hem de toplumsal yaşamı etkilemekte, üniversiteden alınan eğitim ise kişilerin memnuniyet düzeylerini belirlemektedir.

Gençlerin, bölüme ilişkin memnuniyet düzeylerini ölçen bazı araştırmalar mevcuttur. Örneğin, 13 kamu üniversitesinin ilk ve son sınıfında okuyan 1839 öğrenciye hem nitel hem de nicel yolla toplanan veriler sonucu öğrencilerin yarısına yakınının bölümden memnun olduğu bulunmuştur (Şahin, Zoraloğlu ve Şahin Fırat, 2011: 429). Memnuniyet düzeylerini ölçen bir diğer araştırma ise Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde Ekonometri, İktisat, İşletme ve Maliye lisans bölümü öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Üniversite, bölüm ve öğretim elemanlarına yönelik üç alandaki memnuniyet düzeyinin incelendiği çalışmada, birinci ve ikinci öğretim ile 3. ve 4. sınıf olma değişkenlerine yönelik

³ Bu çalışma kapsamında gelecek beklentisi, mesleki boyutta ele alınmıştır.

diskriminant analizi yapılmıştır. Sosyo-ekonomik nedenler üzerinde ise durulmamıştır (Altaş, 2006)

15 farklı ülkede bireylerin memnuniyetinin sosyo-ekonomik koşullar çerçevesinde ele alındığı ve bu ikisi arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada yaşın, gelirin ve medeni durumun (yaşam) memnuniyetle güçlü bir ilişkisi olduğu bulunurken işsizliğin de memnuniyetle ilişkisi olduğu tespit edilmiştir (Peiro, 2006: 348). Bu çalışmalar, öğrencilerin memnuniyet düzeylerini farklı yönleriyle ele almaktadır fakat sosyo-ekonomik değişkenlerin bu düzeyleri belirleyici etkisini incelememektedir. Gelecek beklentilerinin incelendiği araştırmalara ise aşağıda yer verilmektedir.

21. yüzyılın ilk çeyreğinde gelecek beklentisini araştırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. W. I Thomas, gelecek beklentisine ilişkin çalışmaların öncüsü olarak kabul edilmektedir ve beklentilerin sonucu etkilediğini şu cümlesi ile özetlemektedir: “Eğer kişi, bir durumu gerçek olarak kabul ederse sonuçlar da gerçek olur” (Tatar’dan aktaran Şimşek, 2012: 92). Gençlerde gelecek beklentisi ise ‘iyi bir işte çalışmak’, ‘unvan sahibi olmak’ ve ‘evlenmek’ gibi planları kapsamaktadır ve gençlerin gelecek beklentisini ‘aile’, ‘okul’ ve ‘sosyo-ekonomik durum’ etkilemektedir (Şimşek, 2012: 93). Bu nedenle bu çalışmada, gençlerin aile yapıları, aile ve öğrenciye ilişkin sosyo-ekonomik değişkenler ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde durulmuştur.

1999’da Konrad Adanear Vakfı’nın yaptığı çalışmada ise gençlerin beklentilerinde ilk sırayı ‘iş ve maddi destek’ almaktadır. Sivas’ta yapılan başka bir araştırmada ise ortaöğretim düzeyindeki gençlerin geleceğe yönelik beklentilerini ‘tanınan bireyler olma’ ve ‘yaptıkları işte başarılı olma’ oluşturmaktadır. Bu ilk beklentiden sonraki beklenti ‘huzurlu bir yaşam sürmek’ iken üçüncü beklentileri ‘zengin olmak’tır (Gönüllü, 2003).

Gençlerin gelecek beklentilerini ölçen bir diğer çalışma ise İstanbul’da gerçekleştirilmiştir. İstanbul Üniversitesi’nde farklı fakültelerde öğrenim gören toplam 391 öğrenci, seçkisiz örnekleme metoduyla seçilmiş ve gelecek beklentileri analiz edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin geleceğe yönelik beklentileri farklı alanlarda yoğunlaşmakla birlikte en yüksek yoğunluğun (%60,4) ‘sevilen bir mesleğin yapılması ve mesleki başarı’ olduğu görülmektedir. Bu beklentiye ise %39,2 oran ile ‘mutlu bir evlilik yapmak’, %37 oran ile ‘ekonomik kazanç sağlamak’, %34,3 ile ‘toplumsal saygınlık’, %32,5 ile ‘daha demokratik toplum’ ve %32 ile ‘iyi bir ebeveyn olmak’ beklentileri takip etmektedir (Yavuzer, Demir, Meşeci ve Sertelin, 2005: 97). Bu ilk sıralarda yer alan ve daha demokratik toplum haricindeki diğer beklentilerin, bireysel beklentiler olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin üniversite öğreniminden beklentilerinden hareketle doyum düzeylerini araştıran bir çalışmaya göre öğrencilerin ‘üniversite öğreniminden öncelikli beklentileri’nin ilk üç sırasını ‘kişisel gelişme/kendini tanıma’ (%26,5); ‘toplumsal gelişme/anlayış kazanma’ (%26) ve ‘mesleğe hazırlama’ (%22,4) oluşturmuştur (Şahin, Zoraloğlu, Fırat, 2011: 441). Yine aynı araştırmaya göre öğrencilerin toplam %49,5’i bölümdeki yaşantılarından tamamen memnun veya memnun olduklarını belirtmiştir. Hiç memnun olmadığını veya memnun olmadığını belirtenlerin oranı ise %22,1’dir (s. 444). Bir başka araştırmada ise öğrencilerin doyum düzeyleri incelendiğinde okudukları üniversiteden ya da fakülteden memnun olmayanların oranının %40,3 olduğu görülmektedir (Erdoğan, Şanlı ve Şimşek Bekir, 2005, s. 483). Genel olarak öğrencilerin gelecek beklentilerini ve memnuniyet düzeylerini ölçen kısmi de olsa çalışmalar bulunmakla birlikte öğrencilerin beklenti ve memnuniyet düzeylerini sosyo-ekonomik değişkenlere bağlı olarak analiz eden çalışmaların literatürde pek yer almadığı görülmektedir.

Beklentiler bazı demografik özelliklere göre değişmektedir. Örneğin cinsiyet, beklentilerin değişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Esasen Moore, Moore ve McDonald’ın (2008) yaptıkları çalışmada da cinsiyetin akademik yönelimli beklentileri etkilemesinin yanı sıra akademik performansı yüksek olan öğrencilerin de bu beklentileri etkilemesi üzerinde durulmuştur. Bu araştırmaya göre kadınlar ve yüksek not ortalamasına sahip öğrencilerin akademik beklentileri daha fazladır.

Beklentileri ve memnuniyet düzeyini etkileyen diğer bir demografik özellik yaştır (Seigner, 1992; Levine, 1993; Balloo, Pauli, Worrell, 2017; Alauddin, Ashman, Nghiem ve Lovell, 2017). Örneğin Seigner yaptığı araştırmada, ortaokul, lise ve üniversite okuyan gençlerin yaşa bağlı olarak gelecek beklentilerinin birbirinden farklı olduğunu bulmuştur (1992).

Öğrencilerin beklentilerini karşılamak da onların başarılarını etkilemektedir. Beklentilerin karşılanmaması şikâyetlerin artmasına neden olmaktadır. Genel memnuniyet düzeyinde bir artışın şikâyetlerin görülme sıklığını da azaltması beklenmektedir (Chiandotto, Bini ve Bruno, 2007: 46). Üniversiteden doyum, öğrencilerin beklentilerinin karşılanmasıyla yükselmekte, okul doyumsuzluğu ise (Fine, 1986) okula yabancılaşmayı ve okuldan hoşnut olmamayı beraberinde getirerek okulu bırakma nedenlerinden biri olmaktadır (s. 406-407).

Son yıllarda gelecek beklentisine yönelik yapılan çalışmalar, gençlerin beklentilerinin tutarlı olduğunu göstermektedir. Gençler beklentilerini, genellikle meslek, eğitim ve aile kurmak olarak üç başlık altında tasniflemektedir. İleriki yaşlarda gençler, kariyer odaklı bir beklentiye sahipken cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde kızların daha çok aile kurmayı istemeleri, erkeklerin de eğitim ve mesleki beklentilere odaklanmaları dikkat çekmektedir (Şimşek, 2012: 93)

Evlilik, düzenli bir iş bulma, ev ya da araba sahibi olma gibi maddi refahı oluşturan hususlar, bağımsızlığın ve yetişkinliğin birer sembolü ve hem ekonomik hem de sosyal statünün göstergesi olduklarından birçok genç tarafından en önemli beklentileri oluşturmaktadır (Moore, 2003: 524). Gençler daha ideal, diğer bir ifadeyle normatif ve bireysel beklentilere sahiptir.

Yukarıda yer verilen çalışmalar, esasen bu konunun önemini ortaya çıkarmakla birlikte nicelik olarak da yetersiz olduğunu göstermektedir. Gençlerin, yaşam memnuniyetlerini artırmak için çalışmalara ağırlık vermek ve beklentilerinin karşılanmasına yardımcı olarak toplumsal sorumluluklarını yerine getirmede onlara fırsat tanımak oldukça önemlidir. Çünkü beklentiler, kişilerin ileriki süreçte nasıl bir bireye dönüşeceğini ortaya koymaktadır.

Yöntem

İstanbul'un Kadıköy (Acıbadem) ve Üsküdar (Çengelköy) ilçelerinde olmak üzere iki yerleşkesine sahip olan Doğu Üniversitesi bir vakıf üniversitesidir. Anketin uygulandığı 2019 haziran-temmuz aylarında Çengelköy yerleşkesinde Hukuk Fakültesi (HF) ve Meslek Yüksekokulu (MYO) programları olmak üzere iki farklı birimde eğitim verilmektedir. Mühendislik Fakültesi (MF), Fen-Edebiyat Fakültesi (FEF), Sanat ve Tasarım Fakültesi (STF), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF)⁴ olmak üzere dört fakülte de Acıbadem yerleşkesinde yer almaktadır.

Bilgi toplama aracı olarak da anket tekniği ve örneklem seçiminde uygunluk kriteri kullanılmıştır. Etik kurul izni alınmış ve ankete katılımın isteğe bağlı olduğu vurgulanmıştır. 810 kişiye uygulanan anket içerisinde toplam 788'i geçerli sayılmıştır. Birçok sorunun eksik bırakıldığı ya da sistematik cevapların verildiği toplam 22 anket değerlendirmeye alınmamıştır. Doğu Üniversitesi'nde bulunan 19 farklı ön lisans programının tamamından ve mevcut 31 lisans programının 27'sinde okuyan farklı sayılarda öğrenciler ankete katılım sağlamışlardır. Anketin uygulanmadığı bölümler ise şunlardır: Endüstri Ürünleri Tasarımı, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Mimarlık ve Makine Mühendisliği Bölümleri.

Tablo 1'de 2018-2019 bahar yarıyılı öğrenci sayıları ve ankete katılan öğrencilerin dağılımları verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin ve Ankete Katılan Öğrencilerin Dağılımları

⁴ Bu fakülte 2019-2020 güz dönemi başlangıcında Çengelköy yerleşkesine taşınmıştır.

FAKÜLTE	HF	FEF	MF	İİBF	STF	MYO	TOPLAM
ÖĞRENCİ SAYISI	615	747	1977	1140	1283	2107	7869
KATILAN ÖĞRENCİ SAYISI	45	61	118	86	87	391	788

Okulla ilişkisi devam eden tüm öğrencilerin dâhil edildiği bu öğrenci sayılarına ilişkin bilgi Öğrenci İşleri Müdürlüğünden alınmıştır. Bu sayılar dikkate alındığında ankete toplam katılım oranının %10'dan fazla olduğu görülmektedir.

Uygunluk yöntemi kullanıldığı için ankete katılım oranı fakülte ve meslek yüksekokulu bazında farklılık göstermektedir.

Ankette ilk olarak öğrencilerin ve ailelerinin demografik ve sosyo-ekonomik durumunu ölçen 19 soru yer almıştır. Sorular cinsiyet, yaş, okunulan program, genel not ortalaması, kardeş sayısı, burs, çalışma durumu, anne ve babanın eğitimi, mesleği ve gelir durumları gibi faktörleri ölçmektedir.

Anketin ikinci kısmında ise programdan memnuniyet ve gelecek beklentilerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Toplam 12 sorunun yer aldığı bölümde 6 soru programdan memnuniyeti ölçerken diğer 6 soru ise gelecek beklentisiyle ilgilidir. Gelecek beklentisiyle ilgili soruların yarısı maddi ve iş bulmayla ilgili iken diğerleri eğitim aldığı alanda çalışmaya yöneliktir.

Sorulara verilen yanıtlar için sunulan seçenekler aşağıda belirtildiği gibi 5'li likert tipine uygun olarak hazırlanmıştır:

Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılmıyorum (5)
-----------------------------	------------------	----------------	-----------------	-----------------------------

Sorular hazırlanırken memnuniyet ya da beklenti ölçeği mevcut geçerli bir ölçek kullanılmamıştır. Verilen cevaplar öncelikle teker teker incelenmiş, memnuniyet ve beklenti düzeylerinin sosyo-ekonomik faktörlere göre değişip değişmediği analiz edilmiştir. Ayrıca, gelecek beklentisi ve memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik sorular faktör analizi ile incelenip 3 faktöre ayrılmıştır. Bununla birlikte tespit edilen faktörlere göre testler de uygulanmıştır.

Memnuniyet ve beklenti ile ilgili sorulara verilen cevaplar 1 ile 5 değerleri arasında olduğu için dağılımları kesiklidir ve normal dağılmadıkları için parametrik testler kullanılmamıştır. İki ortalama farkı, ikiden fazla ortalama farkı ve iki değişken arasındaki korelasyon için sırası ile *Mann-Whitney U Testi*, *Spearman Korelasyon Katsayısı* ve *Kruskal-Wallis Testi* kullanılmıştır. Gelir düzeyini ölçen değişkenler ile öğrenim düzeyinin bağımsız olup olmadığının testinde ise *Ki-Kare* kullanılmıştır.

Betimleyici İstatistikler

Betimleyici istatistiklerin paylaşıldığı bu başlık altında cinsiyet, yaş, aile gelir düzeyi, eğitimleri gibi sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere; program memnuniyeti ile gelecek beklentilerine ilişkin sorulara verilen yanıtlara yer verilmiştir.

Demografik ve sosyo-ekonomik değişkenlerle ilgili önemli bulunan istatistikler aşağıda özetlenmiştir:

Lisans programlarında ankete katılan kadın öğrenci oranı %51,6'dır. Bu oran ön lisans programında daha fazladır (% 61,8). Lisansta 397, ön lisansta ise 391 anket geçerli kabul edilmiştir.

Öğrencilerin %78,8'inin yaşları 19-23 arasında değişmektedir. Öğrencilerin, %5,6'sı 18 yaşında ve %6'sı ise 24 yaşındadır. 25 yaş üstündeki öğrencilerin oranı ise %9,6'dır.

Aile ikametgâhlarına bakıldığında lisans öğrencilerinde İstanbul dışında ikametgâh etme oranının ön lisans öğrencilerine oranla daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Lisans öğrencilerinde şehir dışında ikamet etme oranı %24,2 iken ön lisansta bu oran %11,5'tir. Ayrıca hukuk ve psikoloji gibi yüksek puanla yerleşilen bölümlerde şehir dışında ikamet etme oranının diğer fakülte bölümlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin %80,9'u ailesinin yanında konakladıklarını, %86'sı anne ve babasının sağ olduğunu ve birlikte yaşadıklarını ifade etmiştir. %66,8'inin annesi ev hanımıdır. %26,9'unun babası emekli, %40,8'i ise serbest meslek sahibi (kendi işinde, esnaf) ve %22,2'si ise özel sektör çalışmandır.

Öğrencilerin %42'si toplam 2 kardeşken %8,3'ü 5 veya daha fazla kardeştir. Tek çocuk olduğunu ve toplam 3 kardeş olduğunu belirtenlerin oranı sırasıyla %13,1 ve %25,9'dur.

Anne ve baba eğitim düzeyleri lisans öğrencilerinde daha yüksektir. Baba eğitim düzeyi ön lisans ve üstü olanların oranı lisans öğrencileri için %30,7 bulunmuştur. Bu oran ön lisansta ise %8,1'dir. Eğitim düzeyi ön lisans ve üstü olan annelerin oranı lisans öğrencilerinde %20, ön lisans öğrencilerinde ise %4,1 olarak bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi genel olarak anne eğitim düzeyinden yüksektir.

Aile toplam geliri dikkate alındığında öğrencilerin %15,5'i, 2 bin 500 TL ve altı toplam gelire sahip olduğunu belirtirken %36,7'si 2 bin 501 ile 5 bin arasında toplam gelire sahip olduklarını ifade etmiştir. 5 bin TL'den daha fazla ve on bin TL'den daha düşük toplam gelire sahip olanların oranı ise %33,9'dur. Ailelerinin toplam gelirlerinin 10 bin TL'den daha fazla olduğunu ifade edenlerin oranı ise %10,6'dır. Lisans öğrencilerinin aile toplam gelirlerinin ön lisans öğrencilerinininkine oranla daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin geliri 7500 TL'nin üstünde olanların oranı lisansta %31, ön lisansta ise %11,3'tür.

Aileye ait herhangi bir gayrimenkul olduğunu belirtenlerin oranı ön lisansta %68,8 iken lisansta bu oran %86'dır. Ailesinin ya da kendisinin araç sahibi olduğunu belirten ön lisans öğrencilerinin oranı %60,8 iken lisans öğrencilerinde bu oran %76,9'dur. Öğrencilerin %75,1'i herhangi bir işte çalışmamaktadır. %18,9'u yarı zamanlı, %6'sı ise tam zamanlı olarak çalışmaktadır. Ankete katılanların %14'ü tam burslu okuduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %37,9'u mezun olduktan sonra iş hayatına atılmak istediklerini belirtmişlerdir. Ön lisans öğrencilerinin %45,5'i Dikey Geçiş Sınavı ile lisans bölümünde okumak istediklerini, söylemişlerdir. Lisans öğrencilerinin de %27,4'ü yüksek lisans yapmak istemektedir.

Tablo 2. Program Memnuniyeti ve Gelecek Beklentileri ile İlgili Cevapların Ortalamaları

Soru Numaraları ⁵	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Cevap Sayısı	773	773	766	770	772	771	771	770	767	772	771	773
Ortalamalar	3,2 7	3,9 9	3,8 5	3,3 3	3,1 6	4,0 7	3,7 0	3,6 5	3,8 8	3,8 7	3,7 8	3,5 3

⁵ Sorular, tablo 3'te verilmiştir.

Ortalamalar 3,16 ile 4,07 arasında değişmektedir. Nispeten uçta yer alan sorular:

24. Soru: Beş yıla kadar kendi işimi kurmak istiyorum. Ortalaması 3,16

20. Soru: Mezun olunca kısa sürede iş bulacağımı düşünüyorum. Ortalaması 3,27

23. Soru: Mezuniyet sonrası tatmin edici bir maaş beklentim var. Ortalaması 3,33

21. Soru: Eğitim aldığım alanda çalışmak istiyorum. Ortalaması 3,99

25. Soru: Alanımda kariyer yapmak (yükselmek) istiyorum. Ortalaması 4,07

Tablo 3. Program Memnuniyeti ve Gelecek Beklentilerini Ölçen Cevapların Dağılımları (%)

		Kesinlikle katılmıyorm	Katılmıyorm	Kararsızm	Katılıyorm	Kesinlikle katılıyorm
20	Mezun olunca kısa sürede iş bulacağımı düşünüyorum	8,2	13,6	36,9	26,3	15,1
21	Eğitim aldığım alanda çalışmak istiyorum	3,8	4,9	16,7	37,8	36,9
22	Eğitim aldığım alanda çalışmanın kişisel tatmin sağlayacağını düşünüyorum	4,6	6,0	17,4	43,7	28,3
23	Mezuniyet sonrası tatmin edici bir maaş beklentim var	6,8	13,5	32,9	33,4	13,5
24	Beş yıla kadar kendi işimi kurmak istiyorum	11,8	17,6	30,8	22,0	17,7
25	Alanımda kariyer yapmak (yükselmek) istiyorum	3,4	5,1	13,7	36,4	41,4
26	Aldığım eğitim mesleki açıdan gelişimimi sağladı	4,9	6,9	24,3	41,1	22,8
27	İdealim olan bölümde/programda okuyorum	7,5	10,8	18,1	36,0	27,7
28	Okuduğum bölümden/programdan memnunum	3,7	7,2	17,5	41,3	30,4
29	Okuduğum bölüm kişisel gelişimime katkı sağladı	4,0	6,1	16,7	45,1	28,1
30	Okudukça bölüme olan ilgim arttı	5,4	8,4	19,1	36,8	30,2
31	Okuduğum bölüm sosyal çevremi genişletti	7,6	11,1	23,9	35,3	22,0

Tablo 3'te gösterilen 12 sorudan 26-27-28-29-30 ve 31. sorular okunulan bölümden memnuniyetle ilgili sorulardır. 21-22 ve 25. sorular öğrencinin eğitim aldığı alanda çalışmak istemesi, 20-23 ve 24. sorular ise iş bulma beklentileri ile ilgilidir. İş bulma ile ilgili sorulara verilen cevapların ortalamalarının düşük çıkması öğrencilerin bu konuda karamsar olduklarını göstermektedir. En yüksek ortalamaya ve kesinlikle katılıyorum oranına sahip olan iki soru ise öğrencilerin eğitim aldıkları alanda çalışmak istemesiyle ilgili sorulardır.

İleri Analizler

Bu bölümde uygulanan yöntemlere göre bulgular aşağıda sırası ile verilmiştir:

Faktör Analizi:

İlk olarak program memnuniyeti ve beklentiyi ölçen sorularda ortak faktör yapılarının mevcut olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu durumun tespiti için faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi uygulamasında özdeğeri 1'den büyük olan ve toplam varyansı açıklamada etkisi olan faktörler dikkate alınmıştır. Rotasyon kullanılmadığı zaman faktör yapıları karışık olduğu için varimax yöntemi ile rotasyon yapılmış ve 3 faktör bulunmuştur. Önemli tablolar ise aşağıda özetlenerek gösterilmiştir.

Tablo 4. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,897
Bartlett's Test of Approx. Chi-Square	3995,95	5
Sphericity	df	66
	Sig.	,000

Tablo 5. Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,400	44,999	44,999	5,400	44,999	44,999	3,503	29,188	29,188
2	1,290	10,746	55,745	1,290	10,746	55,745	2,645	22,044	51,232
3	1,060	8,832	64,576	1,060	8,832	64,576	1,601	13,345	64,576
4	,794	6,619	71,195						

Tablo 6. Rotated Component Matrix^a

	Component		
	1	2	3
20 Mezun olunca kısa sürede iş bulacağımı düşünüyorum	,180	,313	,650

21	Eğitim aldığım alanda çalışmak istiyorum	,278	,843	,038
22	Eğitim aldığım alanda çalışmanın kişisel tatmin sağlayacağını düşünüyorum	,284	,786	,112
23	Mezuniyet sonrası tatmin edici bir maaş beklentim var	,089	,364	,691
24	Beş yıla kadar kendi işimi kurmak istiyorum	,085	-,212	,751
25	Alanımda kariyer yapmak (yükselmek) istiyorum	,313	,631	,195
26	Aldığım eğitim mesleki açıdan gelişimimi sağladı	,644	,324	,155
27	İdealim olan bölümde/programda okuyorum	,634	,449	,135
28	Okuduğum bölümden/programdan memnunum	,747	,391	,074
29	Okuduğum bölüm kişisel gelişimime katkı sağladı	,795	,282	,112
30	Okudukça bölüme olan ilgim arttı	,767	,322	,050
31	Okuduğum bölüm sosyal çevremi genişletti	,777	-,028	,150

Faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'den büyük 3 faktör çıkmıştır. Dördüncü faktörün özdeğeri 0,79'dur. Sonraki faktörler tabloda gösterilmemiştir. Bu 3 faktörün varyansı açıklama oranı tatmin edicidir, bu oran kümülatif toplamda %65 bulunmuştur.

Tablolara göre faktör yüklerinin dağılımının başarılı olduğu söylenebilir. Her faktöre yüklenen en yüksek değer tabloda koyu olarak gösterilmiştir ve en düşüğü 0,63'tür. Bu en yüksek yüke yakın değerde bir yük olmaması da analizin faktörlere ayırımı oldukça başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğini göstermektedir. En yüksek ile ikinci en yüksek yük arasındaki fark en az 0,19'dur (0,10'dan yüksek olması genel olarak tercih edilen bir durumdur).

KMO (Kaiser – Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri %89,7 gibi yüksek bir değerdir. Verilerden anlamlı faktörler oluştuğunu gösteren küresellik derecesi (Bartlett's Test of Sphericity) de 3995 bulunmuştur ve p değeri binde birden azdır. Bu bulgular örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu ve verinin faktör analizine uyduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliğini ve içsel tutarlılığını ölçmek için kullanılan Cronbach Alpha istatistiği de %87,2 olarak hesaplanmıştır ve istenilen düzeydedir.

Bulunan 3 faktör şu şekildedir: 26-27-28-29-30 ve 31. sorular birinci faktör, 21-22 ve 25. sorular ikinci faktör, 20-23 ve 24. sorular üçüncü faktörde yer almıştır. Birinci faktörde yer alan sorular genel ve diğer açılardan okunulan bölümden memnuniyeti ölçmektedir. İkinci faktördeki sorular eğitim aldığı alanda çalışmayı düşünüp düşünmediği ile ilgilidir. Üçüncü faktördeki sorular ise iş bulma beklentileri ile ilgilidir. Faktör analizi anlamlı sonuç verdiği için, sorulara ilaveten hesaplanan faktör skorlarına da parametrik olmayan testler uygulanacaktır.

Mann-Whitney U Testleri

Sorulara verilen cevapların sosyo-ekonomik faktörlere göre değişip değişmediğinin test edilmesi için iki farklı değeri alabilen değişkenlerde Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. 12 farklı soru ve ayrıca 3 faktörün her biri için (F1-F2-F3) 12'şer farklı hipotez test edilmiştir. Böylece toplamda 180 hipotez testi uygulanmıştır. Tablo 7'de sadece istatistiksel olarak anlamlı olanlar verilmiştir. 22 tanesi %1, 15 tanesi %5, 13 tanesi de %10 düzeyinde olmak üzere toplam 50 tanesi anlamlı çıkmıştır. Anlamlı olmayan sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmemiştir.

Tablo 7. İstatistiksel Olarak Anlamlı Çıkan Mann-Whitney U Test Sonuçları (Çift Yönlü)

	Soru No'su	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	F1	F2	F3
Ön lisans-Lisans	Ön Lisans	3,17		3,77	3,22	2,97			3,56	3,79	3,78	3,71				
	Lisans	3,37		3,93	3,45	3,36			3,75	3,96	3,96	3,85				
	P Değeri	,007		,059	,002	,000			,011	,010	,012	,081		,030		,000
Cinsiyet	Kadın	3,19	4,09	3,95	3,28	2,98	4,19	3,81	3,73		3,95	3,90				
	Erkek	3,35	3,85	3,72	3,40	3,40	3,91	3,55	3,55		3,76	3,61				
	P Değeri	,018	,001	,002	,068	,000	,000	,001	,066		,019	,001		,012	,000	,000
Araba Sahibi Olma	Evet		3,93	3,77		3,30										
	Hayır		4,13	4,02		2,86										
	P Değeri		,001	,000		,000									,000	,001
Gayrimenkul Sahibi Olma	Evet					3,22										
	Hayır					2,94										
	P Değeri					,010										,022
Aile Toplam Geliri	En alt	3,20				2,99										
	En üst	3,57				3,97										
	P Değeri	,073				,000										,001
Aile Toplam Geliri	<750	3,19	4,02		3,28	3,03										
	>750	3,52	3,87		3,50	3,65										
	P Değeri	,001	,099		,022	,000									,033	,000

Anne Eğitim	İlkokul altı				3,44							3,85			
	Ön lisans ve üstü				3,72							3,48			
	P Değeri				,098							,056			
Baba Eğitim	İlkokul altı											3,91			
	Ön lisans ve üstü											3,42			
	P Değeri											,08			
Burs Durumu	%100	3,10													
	Diğer	3,29													
	P Değeri	,095													
Annenin Çalışma Durumu	Çalışmama			3,80	3,27										
	Diğer			3,94	3,46										
	P Değeri			,058	,018									,014	
Öğrenci Çalışma Durumu	Çalışmayan									3,92					
	Çalışan									3,71					
	P Değeri									,028					,087
Aile İkametgâh	Yakın ilçeler ⁶				3,22	3,00									
	Diğer				3,36	3,21									

⁶ Yakın ilçeler olarak Kadıköy, Üsküdar ve Ümraniye alınmıştır.

	P Değeri				,07 7	,04 0														
--	-------------	--	--	--	----------	----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Değişkenler ve faktör skorları normal dağılmamaktadır. Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları her biri için istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu yüzden çalışmada t-testi tercih edilmemiştir (parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır) ama karşılaştırılan özelliklerin sorulara göre sıralamaları yerine ortalamalarını bir istatistik olarak sunmak tercih edilmiştir. Sadece anlamlı çıkan cevapların ortalamaları gösterilmiştir. Faktör skorlarının ortalamaları verilmemiştir.

12 sorunun 10 tanesinin cinsiyete, 8 tanesi de lisans/ön lisans olma durumuna bağlı değişiklik göstermektedir. Faktörlerin üçü de cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Öğrencilerin eğitim düzeyine göre farklılaşma 1. ve 3. faktörde görülmektedir.

Tabloyu açıklamak ve hipotezlerin nasıl kurulduğunu göstermek için cinsiyet değişkenine bağlı bir örnek aşağıda yer almaktadır:

H_0 : Sorulara verilen cevaplar kadın ve erkek olma durumuna göre aynıdır, fark yoktur.

H_a : Sorulara verilen cevaplar kadın ve erkek olma durumuna göre aynı değildir, fark vardır.

Yukarıdaki hipotez 12 farklı soru ve 3 faktör için de test edilmiştir. Soruların altında önce ilk, sonra ikinci değişkenin ortalaması, son olarak da bulunan farkların anlam düzeyi (p değerleri) belirtilmiştir. Diğer değişkenler için de bu hipotezler test edilmiş ve tabloda gösterilmiştir. Lisans öğrencilerinin bütün sorularda ortalamaları daha yüksektir ve 8 soruda bu fark anlamlıdır. Dolayısıyla lisans öğrencilerinin memnuniyet, iş bulma beklentisi ve tatmin açısından ön lisans öğrencilerinden daha olumlu oldukları söylenebilir. Cinsiyet açısından bakıldığında, ilk faktörün ölçtüğü 20., 23. ve 24. sorularda kadınlar erkeklerden daha düşük, diğer sorularda ve faktörlerde ise daha yüksek puanlara sahiptir. İş bulma beklentisiyle ilgili birinci faktör sorularında kadınlar iş bulma konusunda daha karamsar iken programdan memnuniyeti ölçen diğer faktörlerde erkeklerden daha yüksek puanlara sahiptir oldukları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle kadınların okudukları bölümden memnun olma düzeyleri erkeklere oranla daha yüksektir.

Gelir düzeyi ile ilgili ölçüde de 24. soruda fark bulunmuştur. Ailesinde araba ile gayrimenkul olan, geliri 7500'ün üzerinde ve en üst gelir düzeyinde olanların 5 yıl içerisinde kendi işlerini kurma konusundaki puanları karşılaştırıldıkları diğer grup öğrencilerine göre daha yüksektir. İş bulma ile ilgili 3. faktörde de bu testler anlamlı çıkmıştır. Aile gelir düzeyi daha fazla olan öğrencilerin iş bulma beklentileri de yüksektir. Ayrıca gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler kısa sürede iş bulacaklarına daha çok inanmaktadırlar.

Tablo 7'de yer verilmeyen iki değişkene daha Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Bunlardan ilki Ağırlıklı Genel Not Ortalaması (AGNO) değişkenine uygulanmıştır. AGNO değişkeni genel olarak (ayrıca kadınlarda ve erkeklerde de) normal dağılıma uymamaktadır. Bu değişkenin cinsiyete göre değişip değişmediği Mann-Whitney U ile test edilmiş, aradaki fark binde 1 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. T-testi uygulandığında da aynı anlam düzeyinde çıktığı; kadınların AGNO'sunun 2,60 erkeklerin 2,41 olduğu bulunmuştur. Lisans öğrencilerinde bu fark daha barizdir (2,64-2,37). Ön lisans öğrencilerinde ise cinsiyete göre AGNO'da anlamlı fark bulunamamıştır. Ortalamalar, ön lisansta daha yakındır (2,57-2,47).

İkinci olarak anne-baba eğitim değişkenine de bu test uygulanmıştır. Anne ve baba eğitim düzeylerinin lisans öğrencilerinde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Mann-Whitney U Testi ile bu durum test edildiğinde farklar binde 1 düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Lisans öğrencilerinin annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri ön lisans öğrencilerine göre

anlamli derecede farklıdır (yüksektir). Anne ve baba eğitim durumları 5 kategoriye ayrılarak ölçülmüştür. (1- İlkokul altı 2- İlkokul 3- Ortaokul 4- Lise 5- Ön lisans ve üstü). Baba eğitim ortalaması ön lisans 3,06 lisans 3,84 bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi ortalaması ön lisans 2,69 lisans 3,45 çıkmıştır.

Spearman Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Sıralı ölçü ile ölçülen değişkenler ile sorular ve faktörler arasında korelasyonu ölçmek için *Spearman Korelasyon Katsayısı* kullanılmıştır. Ailenin toplam gelirinde 6 tane sıralı ölçek, annenin ve babanın eğitim düzeyinde ise 5 sıralı ölçek mevcuttur. Tablo 8’de sadece anlamlı çıkan soru ya da faktörlerin korelasyonları, anlam düzeyleri (p değerleri) ve geçerli veri sayısı verilmiştir:

Tablo 8. Aile Toplam Geliri, Anne ve Baba Eğitim Durumları ve AGNO ile Korelasyona Sahip Sorular

		20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	F1	F2	F3
Gelir	Korelasyon Katsayısı	,133**	-,065		,092*	,200**									-,082*	,214**
	P Değeri (2 Yönlü)	,000	,076		,012	,000									,029	,000
	N	747	747		745	746									718	718
Baba Eğitim Durumu	Korelasyon Katsayısı	,087*				,060										,073*
	P Değeri (2 Yönlü)	,016				,099										,048
	N	764				763										733
Anne Eğitim Durumu	Korelasyon Katsayısı												-,071*			
	P Değeri (2 Yönlü)												,048			
	N												738			
Genel Not Ortalaması	Korelasyon Katsayısı		,126*	,096*		-,079	,148*	,111*	,104*	,094*	,131*	,136*	,133*	,145*	,115*	
	P Değeri (2 Yönlü)		,001	,014		,042	,000	,004	,007	,016	,001	,000	,001	,000	,004	
	N		662	658		661	660	660	660	657	661	661	663	639	639	

Ağırlıklı genel not ortalaması ile 20 ve 23. soru ile 3. faktör dışındaki bütün soru ve faktörlerin korelasyonları anlamlı bulunmuştur. 24. soru dışında bütün anlamlı korelasyonlar

pozitifdir. Yani AGNO yükseldikçe okunulan bölümden duyulan memnuniyet ve gelecek beklenti düzeyleri artmaktadır.

Bunun dışında, anlamlı korelasyonlar daha çok gelir ile ilgili olmuştur. Aile gelir düzeyi yükseldikçe gelecek beklentisinin daha olumlu olduğu korelasyon analizi ile de tespit edilmiştir. Burada dikkat çeken bir husus geliri 3. faktör arasında pozitif, ikinci faktör arasında ise negatif korelasyon olmasıdır. Aile geliri yüksek olan öğrenciler iş bulma beklentileri de yüksektir ancak eğitim aldıkları alanda çalışmaya ise daha az meyillilerdir.

Kruskal-Wallis Testleri

Ailenin toplam geliri, anne ve baba eğitim durumlarına göre verilen cevapların farklı olup olmadığının ölçülmesinde 'Kruskal-Wallis Testi' kullanılmıştır. H_0 hipotezleri, değişkene göre sorulara verilen cevaplar arasında fark olmadığıdır. Mesela, aile toplam geliri ile ilgili testlerde, 6 gelir grubunda da verilen cevaplar arasında fark olmadığı H_0 hipotezinde iddia edilmektedir. Reddedilen hipotezlerdeki cevapların p değerleri Tablo 9'da gösterilmiştir. Kruskal-Wallis Testleri de önceki analizlerle benzer sonuçlar vermektedir.

Tablo 9. Aile Toplam Geliri, Anne ve Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Testleri

	20	23	24	28	F3
Aile toplam geliri	0,002		0,000	0,048	0,000
Anne eğitim durumu	0,047	0,002			

Baba eğitim durumuna göre hiçbir soruda fark bulunamamıştır. Bu test sonucu ile de gelir düzeyi olarak bazı sorulara verilen cevapların değiştiği gösterilmiştir.

Ki-Kare Bağımsızlık Testleri

Ailenin gelir durumunu ölçen değişkenler ile (toplam gelir, gayrimenkul ve araç sahibi olma) okunulan eğitimin düzeyinin birbirine bağımlı olup olmadıkları da test edilmiştir. Lisans programlarının eğitim ücreti ön lisansa göre daha yüksek olduğu için bu düzeydeki öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ön lisansa göre daha yüksek olması beklenebilir. Gelir düzeyi 7500TL'nin altında olup olmama ve okunulan bölümün düzeyi çapraz tablo yapıldığında ön lisans öğrencilerinde 391'de 44 (%11,2), lisans öğrencilerinde 397'de 123 (%30,9) ailenin toplam geliri 7500 TL'den fazladır. Bunun için Ki-Kare bağımsızlık testleri de uygulanmıştır. Fark binde bir düzeyinde anlamlı bulunmuştur, bu nedenle de bağımsız oldukları reddedilmiştir.

Araç sahibi olma oranları için de aynı test uygulanmıştır. Ön lisansta 388'de 236 (%60,8), lisansta 394'te 303 (%76,9) bulunmuştur. Anlam düzeyi binde birden azdır.

Gayrimenkul sahibi olma oranları ön lisansta 389'da 268 (%68,8), lisansta 395'te 340 (%86) bulunmuştur. Yapılan ki-kare testinin anlam düzeyi binde birden küçüktür.

Ki-Kare bağımsızlık testleri sonucunda elde edilen bulgular ile diğer analizlerden elde edilen bulguların paralel olduğu görülmektedir. Aile gelir düzeylerini ölçen faktörlerde lisans ile ön lisans öğrencileri arasında farklılaşmalar mevcuttur.

Sonuç

Bu çalışmada cinsiyet, gelir gibi sosyo-ekonomik etmenlerin, öğrencilerin bölüm memnuniyetini ve gelecek beklentilerini ne derece etkilediği analiz edilmeye çalışılmıştır. Yapılan testler sonucunda hemen hemen bütün soru ve faktörlerin öğrencilerin eğitim düzeyine (lisans-ön lisans) ve cinsiyetine, bazı soru ve faktörlerin de diğer sosyo-ekonomik değişkenlere göre farklılaştığı görülmektedir.

Lisans öğrencilerinin ön lisans öğrencilerine göre bütün sorulara verilen cevaplarda ortalamaları daha yüksektir. Buradan hareketle lisans öğrencilerinin gelecek beklentilerinin ve memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu ve gelecek hakkında daha umutlu oldukları söylenebilir. Ayrıca lisans bölümlerinde okuyan öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyleri, toplam gelirleri ile gayrimenkul ve araç sahibi olma oranları daha yüksektir. Bunun neticesi olarak öğrencilerin eğitim düzeyi seçimi ve hatta öğrencilerin okudukları bölümlerden memnuniyet ve gelecek beklentileri bile şekillenebilmektedir. Bir diğer husus ise lisans bölümlerinde ve yüksek puanla yerleşilen bölümlerde ailenin İstanbul dışında ikamet etme oranının daha yüksek olmasıdır. Akademik beklenti açısından bakıldığında da ön lisans öğrencilerinin yaklaşık yarısı eğitimlerini lisansa tamamlamak isterken lisans öğrencilerinin de dörtte birinden fazlası yüksek lisans yapmak istediklerini belirtmişlerdir.

Cinsiyet olarak bakıldığında ise kadınların iş bulma beklentisinin erkeklere göre daha az olduğu, okudukları bölümden memnuniyet düzeylerinin ve eğitim aldıkları alanda çalışmak istemelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Üniversite genelinde ve lisans düzeyinde kadınların AGNO'su erkeklerin AGNO'sundan daha yüksektir. Ayrıca AGNO, sorular ve faktörlerin neredeyse hepsiyle pozitif ve anlamlı korelasyona sahiptir. AGNO yükseldikçe memnuniyet ve beklenti düzeyleri de artmaktadır. Kadınların, erkeklere oranla iş bulmaya ilişkin gelecek beklentisinin daha düşük olması, literatürde yer alan aile kurma beklentilerinin daha yüksek olmasıyla da açıklanabilir.

12 sorunun içerisinde öğrencilerin iş bulma ve kurma ile ilgili beklentileri, diğer beklentiler içerisinde en düşük ortalamaya sahiptir. En yüksek ortalamaya sahip olanlar ise kendi alanında çalışma ve kariyer yapma isteği ile ilgili sorulardır. Öğrenciler eğitim aldıkları alanlarda çalışmak ve kariyer yapmak istemelerine rağmen iş bulma ve maaşla ilgili beklentileri daha düşüktür. Bunun sebebinin şu anki ekonomik durum ve işsizlik oranlarıyla ilgili olup olmadığının ayrıca araştırılması gerekebilir.

5 yıl içinde kendi işlerini kurmayı isteyenler daha yüksek gelir düzeyine sahip olan öğrencilerdir. Ayrıca aile toplam gelir düzeyi ile kısa sürede iş bulma ve kurmayla ilgili beklenti soruları ve faktörü arasında da anlamlı ve pozitif korelasyonlar tespit edilmiştir. Korelasyon analizi sonucunda aile toplam geliri yüksek olan öğrencilerin eğitim aldıkları alanda çalışmaya daha az istekli oldukları da görülmektedir.

Ailesi iyi bir eğitim alan öğrencilerin ailelerinin daha yüksek bir gelire sahip olduğu, bu öğrencilerin daha yüksek puanla girilen ve itibarı yüksek alanlarda öğrenim gördükleri, bunlardan ötürü beklenti memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda da bu değişkenler arasındaki korelasyon yapısının ve nedenselliğin incelenmesi de düşünülebilir. Ayrıca beklenti ve memnuniyet açısından çıkarımlar yapabilmek için farklı şehir ve üniversitelerde bu araştırma tekrarlanabilir.

Kaynakça

Alauddin, M., Ashman, A., Nghiem, S., & Lovell, K. (2017). What determines students' expectations and preferences in university teaching and learning? An instrumental variable approach. *Economic Analysis and Policy*, 56, 18-27.

Altaş, D. (2006). Üniversite öğrencileri memnuniyet araştırması. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 439-458.

- Baloo, K., Pauli, R., & Worrell, M. (2017). Undergraduates personel circumstances, expectations and reasons for attending university. *Studies in Higher Education*, 42(8), 1373-1384.
- Chiandotto, B., Bini, M., & Bruno, B. (2007). Quality Assessment of the University Educational Process: an Application of the ECSI Model. . L. Fabbris içinde, *Effectiveness of University Education in Italy* (s. 43-54). Physica-Verlag HD.
- Erdoğan, S., Şanlı, H. S., & Şimşek Bekir, H. (2005). Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 479-496.
- Fine, M. (1986). Wht Urban Sdolescents Drop Into And Out of Public High School. *Teachers College Record*, 393-409.
- Gönüllü, M. (2003). Lise öğrencilerinin buldukları liseye göre gösterdiği toplumsal farklılıklar: Sivas ili merkez ilçe örneği. *CÜ Sosyoloji Tartışmaları Dergisi*, 1, 28-50.
- Konrad Adanuear Vakfı. (1999). *Türkiyeli gençler konuşuyor: Suskun kitle büyüteç altında*. İstanbul: Mülkiyeliler Vakfı Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Kurtuluş, B., & Süleymanoğlu Dinçer, R. (2019). Önlisans ve Lisans Programlarının Tercihlerinde Sosyo-Ekonomik Nedenlerin İncelenmesi: Doğu Üniversitesi Örneği. 3, s. 194-205. Sinop: Eighth International Vocational Schools Symposium.
- Levine, A. (1993). Student expectations of college. *Change*, 25(5), 4.
- Moore, D. (2003). Perceptions of Sense of Control, Relative Deprivation, and Expectations of Young Jews and Palestinians in Israel. *The Journal of Social Psychology*, 521-540.
- Moore, M. L., Moore, R. S., & McDonald, R. (2008). Student characteristics and expectations of university classes: A free elicitation approach. *College Student Journal*, 42(1), 82-90.
- Peiro, A. (2006). Happiness, satisfaction and socio-economic conditions: Some international evidence. *The Journal of Socio-Economics*, 35(2), 348-365.
- Seginer, R. (1992). Future orientation: Age-related differences among adolescent females. *Journal of Youth and Adolescence*, 21(4), 421-437.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R., & Şahin Fırat, N. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçları, Eğitsel Hedefleri, Üniversite Öğreniminden Beklentileri ve Memnuniyet Durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 17(3), 429-452.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri ve Gelecek Beklentilerini Etkileyen Faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 90-109.
- Yavuzer, H., Demir, İ., Meşeci, F., & Sertelin, Ç. (2005). Günümüz Gençliğinin Gelecek Beklentileri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*(2), 93-103.